

Inleiding

Van 1999 tot 2012 hebben wij in de rubriek 'Lernen met LeV' voor het tijdschrift *Kerk & Israel – Onderweg* tweeënvijftig columns geschreven bij de wekelijkse afdeling van de Tora (*sidra*) zoals die in de synagoge gedurende het jaar worden gelezen.

Voor *Lieflijk op de tong. Stemmen bij de Tora* hebben we de columns geredigeerd en gebundeld. De titel is ontleend aan een uitspraak uit 'het loflied op een sterke vrouw' (Spr 31,10-31):

'Ze opent haar mond met wijsheid en een lieflijke Tora (*torat chèsed*) [is] op haar tong' (Spr 31,26).

Torat chèsed wordt wel vertaald met 'leer der goeddadigheid' (SV) of 'leer der weldadigheid' (NBG). *Chèsed* is echter een relatiewoord en betekent zoiets als 'verbondenheid' en 'trouw'. Het kan ook vertaald worden met 'vriendelijk'/'lieflijk': 'vriendschappelijk onderricht' (Naardense Bijbel) en 'liefdevolle lessen' (NBV). Vandaar onze vertaling '*lieflijke Tora*'.

Rabbi Judah Loew van Praag (ca. 1512-1609, Praag, de 'Maharal'; Hebreeuws acroniem van *Moreinoe ha-Rav Loew*; 'Onze Leraar, Rabbi Loew') zegt in zijn commentaar:

De studie van Tora omwille van haarzelf (*Tora lisjma*) is Tora van liefde (*Tora sjel chèsed*). Want zoals de Tora zelf goed is, zo is ook *chèsed* goed. Zoals de wijzen zeggen (in Babylonische Talmoed, Sota 14a): 'Tora begint met daden van verbondenheid (*gemiloet chasadiem*) en eindigt met daden van verbondenheid. En dit alles is omdat de Tora goed is. Daarom wordt het leren van de Tora omwille van haarzelf (*Tora lisjma*), *torat chèsed* genoemd [...] en wordt het leren van de Tora om het een ander te leren [ook] *torat chèsed* genoemd. [Maharal, *Sefer Netivot Olam, Netiv HaTorah* 7,6]

De hele Tora heeft als omlijsting het doen van weldaden. Zoals God in het begin van de Tora de mens kleedt (Gen 3,21) en aan het einde Mozes begraaft (Deut 34,6), zo kan de mens ‘in Zijn wegen gaan’ (zie Deut 11,22) door daden van verbondenheid, trouw en liefde (*gemiloet chasadiem*) te doen (zie Ex 34,6-7).

Volgens Rabbi Judah Loew wordt ‘lernen’ – Tora leren en Tora onderwijzen – *torat chèsed* genoemd. Beide, *Tora* en *chèsed*, zijn als ‘levenslessen van verbondheid’ aan ons gegeven, zoals ook in zegenspreuk ‘stel vrede’ van het Achttiengebied wordt gebeden:

‘In het licht van Uw aangezicht hebt U ons gegeven, Eeuwige onze God, Tora des levens en liefde van verbondenheid (*chèsed*) [...]’.

Lieflijk op de tong. Stemmen bij de Tora is een weerslag van ons gezamenlijk leerproces; ons leren.

Bronnen, verwijzingen, opdrachten en afkortingen

De meeste bronnen die wij gebruikt hebben zijn in het Hebreeuws, veelal met een Engelse vertaling, terug te vinden op de website Sefaria.org. De Nederlandse vertaling is van eigen hand.

In de verwijzingen naar Bijbelplaatsen hebben wij de telling van de Hebreeuwse bijbel aangehouden. Wanneer de telling van Nederlandse vertalingen hiervan afwijkt, hebben wij deze Nederlandse telling er tussen haakjes achter geplaatst.

Terwille van het ‘lernen’ hebben wij iedere bijdrage voorzien van ‘opdrachten’ (*gecursiveerd*).

Bij de jaartallen hebben wij de volgende afkortingen gebruikt:

c.j. christelijke jaartelling

v.c.j. voor het begin van de christelijke jaartelling

Sjavoet (Wekenfeest) 2025

Henk Scholder

Dodo van Uden

Niek de Wilde